

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
ОБЩЕСТВЕН СЪВЕТ

ПРОТОКОЛ

№ 29

На 13 юли 2015 г. се проведе заседание на Обществения съвет към Централната изборителна комисия при следния

Д н е в е н р е д:

1. Информация от председателя Даниел Стоянов за отказа на Централната изборителна комисия за извършване на анализ на недействителните бюлетини.

2. Разни.

Присъстваха: г-н Даниел Стоянов – председател, Асоциация за реинтеграция на осъдени лица; Йорданка Бачева – сдружение „Нова алтернатива”; Надежда Гологанова – Гражданска инициатива за свободни и демократични избори; Румяна Дечева – Европейско общество за защита правата на човека; Стоил Цицелков – Европейско общество за защита на правата на човека; Таня Балова - Институт за социална интеграция; Веселина Кирилова – Сдружение „България на гражданите”; Божидар Василев – Федерация на независимите студентски дружества.

От Централната изборителна комисия присъства госпожа Таня Цанева.

Заседанието бе открито в 14,15 ч. и председателствано от господин Даниел Стоянов – председател на Обществения съвет.

* * *

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Добър ден! Предлагам да започнем. Още в началото да ви кажа, че предлагам следващото редовно заседание на Обществения съвет да бъде през септември, втория вторник.

Накратко ще ви информирам по първа точка от дневния ред. На последното заседание, което беше през юни месец и присъства господин Томов, имахме договорката тяхната работна група, когато изготви методиката, да ни я даде предварително и на нас, да я обсъдим, ако те вземат решение за това. Методиката си я изготвиха те и беше внесена. Работната група е взела решение да не ни я предоставя. Както и да е, благодарение на усилията на госпожа Цанева и моя милост, бяхме информирани навреме, някъде около 12 часа преди заседанието, че ще бъде разгледана методиката, която работната група на Централната изборителна комисия внесе, и успяхме да присъстваме аз и Антоанета Цанева. И отново благодарение усилията на госпожа Цанева точката мина не както ни беше обещано в 10,30 ч., но все пак в 11 ч. започна.

От 11 ч. до 13 ч. присъствахме на заседанието на Централната изборителна комисия, на което се обсъждаше предложената методика и изобщо „циркът“ относно анализа на недействителните бюлетини. В края на краищата с 8 гласа „за“ и 9 „против“ бяха отхвърлени и методиката, и броят на секциите, в които да бъде извършена проверката. Това е накратко. Не искам да ви обяснявам процедурни хватки, какви предложения бяха направени, как се гласува и т.н. Ако ви е интересно, може да заповядаме на заседание на ЦИК.

Единственото, което съм длъжен да съобщя и направих и изявление тогава пред Централната изборителна комисия от името на Обществения съвет, тъй като в дискусиата излезе и предложение да се извърши анализ на недействителните бюлетини, но да се

използват алтернативни методи, което не включва отваряне на пликовете с недействителните бюлетини, физическа проверка. И аз тогава заявих, че ако Централната изборителна комисия иска да си прави анализ с такива методи, има пълната свобода да си го прави, но да не включва представители на Обществения съвет. Алтернативните методи, които бяха предложени, бяха така нареченият десктоп рисърч, анализ по протоколи, и другият способ беше подметнат – разговори с изборители и членове на секционни изборителни комисии. Това са алтернативните методи, аз само цитирам.

В хода на дискусиата, а и след това имаше единно убеждение на членове на ЦИК, че е необходимо да бъде извършено насочено наблюдение в определен брой секции относно недействителността на бюлетините на идващите избори. Това беше една от идеите – на изборите, които идват, Централната изборителна комисия да си определи един брой секции, в които да бъде извършено насочено наблюдение, но тъй като те нямат възможност, да разчитат на нас. Аз нямам нищо против, но доколкото знам, пари за такива дейности няма. Ние можем да намерим наблюдатели, но за такива дейности нямаме пари. Някой подхвърли, че за такова нещо могат да се намерят пари.

Това е в общи линии. Казах ви всичко.

От гледна точка на запитването, което получихме, за предложенията относно информационно-разяснителната кампания на ЦИК. Това, което Румяна Дечева написа и препрати, не съм го предавал, първо, защото то трябва да бъде преработено, тъй като тези теми, които са изложени, касаят избори за народни представители най-вече. Тя е обхванала и изразила всичко, но трябва да се обработи. Второ, изразявам личното си мнение, аз повече няма да бъда магарето, което върши работа, губи си времето и след определен период от време не получава дори едно мерси за труда си. Така че оттук

нататък който иска, каквото иска, да комуникира директно с Централната изборителна комисия на имейла cik@cik.bg.

Благодаря за вниманието. Аз свърших, вече сме във фазата на свободната дискусия. Заповядайте, госпожа Дечева.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Благодаря, господин председател. В продължение на дискусията от предишното заседание като организация с цялото уважение към решението на Централната изборителна комисия да не допусне анализ на недействителните бюлетини, ние ще продължим. До момента ние като организация не сме предприели нито едно действие поради това, че много дълго време се говореше за евентуалността да бъде направен същински анализ. Защото за нас е недопустимо държава член на Европейския съюз с нивото на образование, което ние имаме среднестатистически като народ, да имаме такъв процент недействителни бюлетини.

Нашето най-вече неудовлетворение от решението на ЦИК произтича от факта, че ние правим прост паралел между изборите в Косово, които се провеждат със същата бюлетина и които имат същата сложност на гласуване и на изразяване предпочитанието на избирателите. А образованието ни е доста различно. И правейки един анализ за влиянието на степента на образованост на избирателите или броя или процента на недействителните бюлетини, би трябвало при нас недействителните бюлетини да бъдат поне наполовина в сравнение с тези в Косово. А те са в пъти повече. Ние това сме си говорили много пъти, предимно сме говорили в неформална среда, разговаряли сме с наши колеги от други европейски страни.

И тъй като в момента най-накрая имаме официално решение, търсим други български организации, които да подкрепят желанието ни да продължим да говорим за това. Не срещу ЦИК и срещу това решение, а срещу възможността и на

следващи избори да имаме резултат подобен поне в секции и в територия на страната, каквито видяхме на последните избори.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Само да попитам: имаме в пъти повече недействителни бюлетини в сравнение с Косово, при положение че имаме по-образован народ.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Да.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Това говори за качеството на образованието в България.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Възможните фактори, които влияят за недействителните бюлетини, са няколко. И по тази причина, както спомена господин Стоянов, списъка, който предложихме ние за темите, които да бъдат развити и да бъдат предоставени като възможност за информираност или директно на избиратели, или на организации, които биха използвали тези презентации, обяснения или някакъв вид пособия в разяснителната кампания, за да може онези, които имат желание да проведат допълнителна, успоредна разяснителна кампания с тази на политическите партии, да могат да имат достъп до пълно помагало, което започва от това кои са избирателите, кой има право да участва, кой има право да гласува, кой има право да се кандидатира до края, където всеки един знае на какъв етап какви права има като гражданин да има информираност за това как се броят, как се отчитат гласовете и да може всеки един от нас като гласоподавател да участва и в наблюдението на целия процес.

Връщайки обратно, разяснителната кампания е един от факторите, които биха могли да бъдат от значение при невалидните бюлетини.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Извинявам се, пак ви прекъсвам, какъв е процентът на гласувалите в Косово?

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Процентът на гласувалите в Косово и в България е еднакъв. Едни и същи са заинтересуваните групи, една и съща е апатията, много близък е паралелът между

обществените процеси в Косово и това, което наблюдаваме в територии на нашата страна. Тоест нямаме скандинавската свръхактивност на избори, нямаме изключително ниската активност, каквата има в някои други страни, но нямаме близки, съизмерими резултати. Това за нас е притеснително.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Кое ви притеснява, не можах да разбера?

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Това че нямаме достъп да видим каква е причината тези бюлетини да бъдат недействителни.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Имате предвид, че не необразоваността на населението е причина, а манипулациите.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Не задължително манипулациите. Ние тръгваме от презумпцията, че всички са подхождали добронамерено. Възможно е химикал, който е сивосин, да бъде неприемлив в някакъв случай. Някой може злонамерено да е използвал това, но може да бъде и чисто добронамерено.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Аз пак не разбрах кое ви притеснява – това, че Централната избирателна комисия не дава достъп или не решава да провери причините за недействителните бюлетини или това, че в Косово, където се гласува със същата бюлетина, има по-малко недействителни бюлетини.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Притеснението е, че има сериозни основания да се направи този анализ.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Забравете за този анализ, това е минало свършено. Оттук нататък ако искате да правите анализ на недействителни бюлетини, това трябва да става в хода на следващите избори по време на наблюдение на тези избори. Това трябва да бъде направено координирано с едно отделно обучение на специално обучени наблюдатели, които да наблегнат в частта броене, които да имат малко повече права и видимост, най-вече видимост, и след това, ако, дай боже, се случи нещо такова, да направиш някакви изводи. За застъпка в

тези секции, в които искаш да сложиш наблюдатели, може да се използва извадката, която сме направили досега на база предишните избори. Аз така го виждам. А това че Централната избирателна комисия не е взела решение, това си е неин проблем, това нас не ни засяга.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Аз исках да продължа казаното от Даниел. Бях на общински избори преди две-три седмици в Молдова. Освен други неща, видях и нещо полезно, което като наблюдатели не сме поискали и при обученията на секционните избирателни комисии не сме наблягали. Навсякъде, когато имаше по някаква причина невалидна бюлетина, тя се вдигаше и се показваше на всички в помещението. Нещо, което при нас не е било никога, при нас секционните комисии си броят, разпределят и накрая казват: толкова са с не син химикал, толкова са нещо друго. Особено пък с това несъвпадане на фабричните номера!

Затова си мисля в нашата обучителна кампания на ЦИК, както и вие с вашите наблюдатели, да искаме именно това: да ни се показва коя е недействителната бюлетина и да ни се казва на глас. Да, това ще забави броенето. Но никъде в закона не е казано, че това е забранено.

ЙОРДАНКА БАЧЕВА: А не може ли Централната избирателна комисия да вземе решение и да задължи членовете на секционните избирателни комисии и районните избирателни комисии да показват недействителните бюлетини. Иначе ще се стигне до разпра между наблюдатели и членове на комисии.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Аз това казах, че от страна на Централната избирателна комисия ще се опитам, ако може, да се обединим около това в методическите указания да го запишем.

ЙОРДАНКА БАЧЕВА: Ще бъде чудесно. Иначе по никакъв начин няма доброволно членовете на комисииите да показват недействителните бюлетини.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Защото никъде в Кодекса не е казано, че това е забранено.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Ние се отказвам от този анализ, защото Централната изборителна комисия ни предлага не да видим бюлетините поради каква причина са недействителни, а ни предлага протоколите. Доколкото разбрах от председателя, Централната изборителна комисия ни предлага да направим анализ по протоколите и ние се отказваме.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Този анализ сме го направили вече, няма смисъл. Второто е да отидеш ти в двете секции във Велинград, където има по 200 недействителни за ДПС, и да отидеш да говориш с членовете на комисиите или с изборители от тази секция, които евентуално ако могат да си спомнят защо са били недействителни тези бюлетини. Как ще намеря аз достоверен източник на информация?

ЙОРДАНКА БАЧЕВА: Ние направихме този анализ по протоколите и на база на него беше нашето искане. И пуснахме анализа по имейла до всички.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Тоест ти не можеш да разбереш нищо. Абсолютно нищо не можеш да разбереш, освен социологически да видиш къде по кои региони има по-голям брой недействителни бюлетини. И господин Томов си беше играл да прави нещо такова и беше описал, че това за съжаление, ако го погледнеш географски, е в цялата страна, а не е характерно само дори в тези единадесет изборителни район, в които процентът на недействителните бюлетини е над средния за страната, който е 6,57%. Защото ние направихме анализ на единадесет изборителни района, които бяха над този процент. Само че когато господин Томов ги е гледал за цялата страна, се е оказало, че това е явление, което е разпространено в цялата страна.

Така че, пак казвам, не можем да видим защо на предишните избори е било това. Ако някой има интерес отгук

нататък да се занимава с тези недействителни бюлетини и невалидни гласове, това е в деня на изборите. Няма друг шанс, няма да може след избори Централната избирателна комисия да вземе решение да отваряме пликите с недействителните бюлетини. След като един път вече се взе решение, че не може да се извършва физическа проверка, те повече няма да вземат такова решение. И единственият вариант е, ако някого го интересува, в деня на изборите да си прави насочено наблюдение защо имаме толкова много недействителни бюлетини.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Не можем ли да поискаме прегласуване на това решение?

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Не, не може. И не трябва. Защото, първо, вече няма време, второ, минало и заминало. То е безсмислено. Идеята на цялото усилие, което започнахме от септември миналата година, беше да има достатъчно време, за да се извърши този анализ, да се открият причините и да може да влязат тези причини в разяснителната кампания на ЦИК. Сега каквото и да правим, както и да го правим, те ще отворят процедурите за разяснителната кампания, ще си направят клиповете и нищо!

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Тогава всичко става безпредметно!

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Господин председател, на мен ми се струва, че няма да е безпредметно до момента, в който не видим резултатите от общинските избори. До този момент ние винаги можем да направим нещо.

Ние като организация ще се обърнем към две мрежи за международни наблюдатели, които до момента не са работили в България. Ще спестя квалификациите, едната се казва „ЕНЕМО“, работи предимно със средства от Европейската комисия. За съжаление в момента се председателства от организация, която има затруднения в капацитета, но през тази

мрежа ще поканим пет-шест сериозни организации, които се занимават с наблюдение на избори в техните страни, да дойдат и да се включат в наблюдението в България. С тях имаме контакти. Ще потърсим и една нова за нас мрежа, която е последната мрежа на национални наблюдатели, която помага на територията на Европа – не на Европейския съюз, а в географското измерение на Европа, за наблюдатели на местните избори. Ако други организации имат желание да си подадем ръка, на предишното заседание говорихме и за консорциум, господин Стоянов, за да можем да си обединим усилията. Защото според нас нито една българска организация без финансиране не може да покрие онова количество секции, което би било достатъчно, за да имаме поглед и да знаем след следващите избори каква е причината за какъвто и да било резултат, който ще видим в деня на изборите. Но обединявайки се и обединявайки нашите национални усилия с усилия на други национални наблюдатели, които в този случай ще бъдат международни, бихме могли да направим едно достатъчно сериозно покритие, което според нас ще има значение вече и за политическите партии, и за Централната изборителна комисия, с цялото уважение към нейната работа, за да може на следващ етап да го няма това недоверие. Понеже ние разбираме, че притесненията на членовете на ЦИК са предимно от това, че ще започнат спекулации и в каква посока ще бъде едно математическо моделиране на евентуални резултати от изборите. За да се избегне всичко това, най-лесното е да има по-голяма маса наблюдатели, повече хора, на повече места, за да видим за какво става дума. Защото става дума за манипулиране на нашия глас!

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Аз ви казах, повече магаре няма да бъда. Ако някой иска нещо да прави, да го прави. Аз лично бях дотук! И ви казвам, аз съм вътрешно възмутен и огорчен! И ще го кажа и на Централната изборителна комисия

да си търсят някой друг. Не може осем месеца от живота ми да съм изчегъртал всичко и сега да сега членовете на ЦИК правят всичко възможно, за да удовлетворят амбициите на политическите си централи. Защото ги е страх, че едва ли не това ще доведе до промяна на резултата.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Ако ние сме на тяхното място, ще правим същото.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Дори и да съм на тяхното място, има неща, когато правиш научен анализ, правиш нещо, което е обществено полезно и значимо... Някого много го е страх да отвори и да види, че има обявени недействителни бюлетини, защото малко или много хиксчето или V-то излизало от квадратчето.

И сега Таня Цанева предлага недействителните бюлетини да бъдат обявявани пред всички – в методическите указания да го запишат. И да се казва каква е причината. Девет глави веднага ще скочат и няма да го приемат.

Затова е предложението на Румяна Дечева. Спасението на давящите се е дело на самите давящи се. Ако искате да правите нещо професионално, не разчитайте на други. Направете си го така, както си го знаете. Не случайно казах, единствено достъп и видимост!

Аз съм бил на мисия на ОССЕ, бил съм на други международни мисии и знам какво е. Отивам и стоя над главата на секционната избирателна комисия и като поискам нещо, те ми го дават, защото не знаят имам ли право или не. Обаче нашите наблюдатели тук ги гонят!

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Тъй като госпожа Цанева предлага да отвоюва вкарването в методи начина на деклариране както на валидните, така и на невалидните или недействителните бюлетини, може още нещо да се направи в методиката. По наши наблюдения в почти всички секционни избирателни комисии, с които сме работили, масово има непознаване на

методическите указания. Каквито и методически указания да се направят, тези хора си работят с методиката от предишните или по-предишните избори.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Те работят по опит, те не четат. За какво ще четат? За 50 лева!

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Ние като наблюдатели не можем да се намесим и аз такива неща съм гледал, че просто не е за казване. Абсурди!

РУМЯНА ДЕЧЕВА: И нещо, което за нас е много важно като организация и ние го пишем през цялото време, понеже активно си общуваме с Венецианската комисия и Съвета на Европа, е да залегне в методиката ясно изразена волята на избирателя. При нас винаги в методиката има прекалено много детайлни обяснения около кръгчетата, квадратчетата и всичко, а всъщност философията на избора е да бъде ясно видима волята. Дали е било кръгчето малко повече като кръгче, дали е излязло малко насам или натам. Това ние като работещи в други страни като международни наблюдатели, като членове на Европейския съюз много умело успяхме да го наложим във всички континенти. И изведнъж се оказа, че в държави като Гърция, България, Румъния (ще спра дотук с изброяването, но има и други) имаме значително по-голям проблем отколкото в африканските страни, в които нивото на образование е много по-ниско отколкото в определени райони на нашата страна, където или възрастово, или етнически или по друг признак хората са в неравностойно положение. Но въпросът е, че ако е ясно изразена волята на избирателя, всички останали аспекти – дали малко е излизало от кръгчето или квадратчето, автоматически отпадат. В смисъл не се налага цялата методика да се пренаписва.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Госпожа Дечева, да ви прекъсна. Нали знаете, че Централната избирателна комисия е независим орган. И от нея нищо не зависи, те нямат

правомоцията върху секционните изборителни комисии. Те имат правомотия единствено върху районните изборителни комисии. Районните изборителни комисии са длъжни да обучат секционните изборителни комисии и в деня на изборите Централната изборителна комисия нищо не може да каже на секционните изборителни комисии.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Те са независим орган и нищо не зависи от тях не защото така искат, а защото законът е такъв.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Да, законът е такъв.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Аз затова искам да попитам, ако някоя секционна изборителна комисия наруши методиката, какви са санкциите? Какво се случва?

ТАНЯ ЦАНЕВА: В момента не мога да ви отговоря на така зададен въпрос, защото зависи какво е нарушението.

Централната изборителна комисия разработва методиката, разбира се съобразявайки се с Изборния кодекс, а ако е необходимо, и със съответното тълкувание. Това е в правомотията на Централната изборителна комисия.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Въпросът е колко се изпълнява методиката.

ТАНЯ БАЛОВА: Във връзка с преброяването на бюлетини от един човек в СИК е същото. Наблюдението показва, че никой не спазва записаното в методиката, санкции няма. И аз като слушах целия разговор, си спомних 2011 г., когато наблюдавах в една секция и реших да посъветвам, защото то беше един пазар на бюлетини, всеки търсеше и ровеше и когато аз се обадох, извикаха полиция да ме арестува. Така че си представям абсолютно същото, когато някой наблюдател се намеси да даде съвет на някой „компетентен” член на СИК, как ще бъде изгонен и отстранен с полиция.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Един наблюдател просто няма как да се намеси.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Не говорим за страната, говорим за центъра на София. Нашата секция е тук на сто метра, елате да видите как се броят бюлетините. Те никога не са чели методиката.

Необходимо е обучение на избирателите. До момента, в който ние всички като граждани не знаем и не осъзнаваме правата си да знаем във всеки един момент, че имаме право, включително да имаме право да изчакваме резултатите да бъдат обявени и да сме в района на училището – дали ще допуснат хора в секциите или извън – до да виждаме какви са нашите резултати. Единственото решение е не само да натискаме ЦИК и РИК да образуват секционните избирателни комисии, а това всеки един от нас да знае какви са ни правата и да има една поширока кампания ,за да знаем всички ние и да се говори за това.

Много ми се ще в някой момент чисто академично да отворим онези чували, за да се знае какъв е бил проблемът. Явно че това няма да стане, но оттук нататък най-важното е всеки един от нас да знае, че се е случило нещо, че то е недопустимо, че има изкривена воля на избирателя и че от нас зависи следващия път волята ни да не бъде изкривена.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Аз напълно споделям възмущението на колегите от отказа на Централната избирателна комисия да се направи анализ на недействителните бюлетини. Същото е и при броенето на преференциите. За съжаление моят опит е от местните избори, след това поради отпуската ми по майчинство не можах да видя как работи това нещо при парламентарните избори, но предполагам, че е било същото. Когато не се броят правилно преференциите, в крайна сметка е избран човек, който не е по волята на избирателите. Отново преброяването на тези недействителни преференции би довело до подмяна на избора. Затова може би Централната избирателна комисия не желае този анализ.

И тук идва моето предложение, че в крайна сметка опазването на истинската, на реалната воля на избирателя е в деня на изборите, не след това. Затова и адмираiram предложението на госпожа Цанева в методическите указания да се запише показване на недействителните бюлетини. И също така при броене на преференциите. Забелязвала съм как член на комисията съобщава: еди колко си преференции за еди-кого си. Но в протокола пише „0”. И след това когато наблюдателят получи своя протокол с подпис, печат и т.н. на всяка страница, забелязва нулата, но там вече всичко е приключило, няма да има ново преброяване. Затова трябва да се показва.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Аз наблюдавах как се обяви за невалидна бюлетина, защото има поставени две преференции, вместо просто да се брой, че е без преференции, както го пише в методиката. Просто директно я обявяват за невалидна.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Проблемът е, че Изборният кодекс не дава на наблюдателите тази възможност, но си мисля дали пък при видяно такова нещо от наблюдател, дали не може моментално, след като това се е видяло, да се изпрати сигнал до общинската избирателна комисия. Въпреки че там никъде не е казано, обаче в чл. 445, ал. 5 се казва, че когато общинската избирателна комисия установи очевидни фактически грешки в протоколите, те се отбелязват и се подписват от членовете на секционната избирателна комисия.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Това е за очевидната фактическа грешка, което няма нищо общо с тази хипотеза. Както и да четете този Изборен кодекс, няма правомощие някоя районна или общинска избирателна комисия да отваря и да брой. До 2011 г. имаше такава възможност, тя винаги е съществувала, районните избирателни комисии имаха право да отварят. Сега го нямат. Единствено право да отваря чували има Централната избирателна комисия по решение.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Тук чета едно решение и то е: когато наблюдател или застъпник в момента на попълването на протокола забележи тази промяна, веднага да сигнализира на СИК. Секционната избирателна комисия няма да му обърне внимание. Но в същия момент да се сигнализира в общинската комисия, когато е за местни избори, и тази общинска комисия веднага с указание (указанията ѝ са задължителни, знаем, но няма санкции за неизпълнението им) да сигнализира в ЦИК. И тук идва санкцията. В методическите указания за секционните избирателни комисии да се запише, че ще има санкция. Защото след като няма санкция за задължение, то това не е задължение. Това е някаква морална, пожелателна норма.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Това е възможно единствено при хипотеза, че партийният застъпник в самия протокол запише наблюдението си. Големият проблем, който ние наблюдаваме, наблюдавайки вече поредица избори, е, че тези хора са уморени. Те идват рано сутринта, подписват протоколи, звънят по телефони и след като вече е подписан и раздаден протоколът и те висят на опашки, за да го предават в РИК, изведнъж се сещат и идват при нас и казват: имаме такива десет случая. Какво можем да направим? Ако тези хора не го запишат, то е „един човек каза, че...”

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Мога ли да обобщя? Нещо от личния опит от предишни избори. Имах да прегледам три района плюс още четири ми бяхте изпратили. Признавам си, от тези 1300 секции ми минаха протоколите, един по един съм ги отварял и съм ги гледал. От 1300 протокола искате ли да ви кажа в колко имаше записано „постъпили сигнали и жалби в деня на изборите”? Нито един! Ако отворите и гледате самите протоколи, най-накрая отдолу са длъжни ако има постъпили жалби и сигнали да ги запишат. Но няма!

РУМЯНА ДЕЧЕВА: За коя част на страната става дума?

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: За 11 района. Това, което не се прави, е, че ти не създаваш документното основание, което законът ти е дал, за това някой после да каже, да разсъждава, че въз основа на нещо, записано в протокола, е станало нещо друго. И стигаме дотам: аз чух, аз казах, не видях. В същото време от ОССЕ казват, че имат данни от наблюдатели, че в много секции се случило това. Извинявайте, обаче в протокола пише: няма сигнал, няма жалба.

Ако искаме да правим нещо сериозно, можем да го направим единствено целенасочено с финансова подкрепа в консорциум. Това е! И ще ви кажа защо. Защото самото наблюдение си има специфики и различни методики на обучение за това дали ти ще гледаш едно или ще гледаш друго. Защото ако аз искам да наблюдавам купен вот, няма да си сложа наблюдателя вътре нон стоп, ами ще го караме да върви навън. Но ако искам някой да ми гледа за недействителни бюлетини, трябва да го обуча първо що е то недействителна бюлетина и второ, да му осигуря достъп и видимост до масата. И няма да му кажа да отиде в седем часа сутринта, защото мен не ме интересува кой е отворил, кой не е отворил, дали по време на отварянето е имало бюлетини вътре в урната, дали била прозрачна, два печата и т.н. Но в седем без пет вечерта да е там, за да може четири часа главата му да е бистра. И ако има нещо, което е забелязал, да ми се обади от секцията. В момента, в който е констатирал, той се обажда на регионалния си ръководител или шефа и той вече оттам сигнализира Централната изборителна комисия или съответната общинска изборителна комисия.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Преди да бъде затворен протоколът обаче.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Не. След като затворят протокола, тогава да обърнат внимание при броенето. Защото наблюдателят няма да си губи времето, да прави обструкции

при броенето, да подава сигнал и жалба. Той няма да има време, защото те броят, бързат. Ти не можеш като наблюдател да правиш обструкция по време на броенето. И има ли смисъл той да губи времето на комисията и да пуска някакъв сигнал, жалба – не отчетохте правилно тази недействителна бюлетина, защото хиксът не е излязъл, пък вие приемате, че е излязъл. Вместо да ти се обади на теб и да ти каже, след като си го инструктирал, примерно по точка 1 имам вече пет случая и ти си знаеш, въртиш системата. Защото нямаш друга възможност ти да реагираш в изборния ден. Другото е, ако ние се съберем и сложим примерно четири наблюдатели от различни организации, защото системата е от една организация – един наблюдатели, но тук от седем организации може да има седем наблюдатели в една и съща секция. Така че, ако аз реша и имам ресурса, мога да го направя. Това е другата система. Защото когато двама или трима човека ти видят едно и също нещо, това вече е достоверен източник на информация. И при анализа ти можеш да кажеш, че в секцията във Велинград, в която има 200 недействителни бюлетини за кмета на Велинград, тези не са отчетени правилно, защото ние примерно видяхме осем случая.

Ако нещо трябва да се прави, това е начинът. Всичко останало е: ние ще си сложим наблюдателите, ще си отчетем дейност че сме били там, ще си вземем едни протоколи с резултати, но аз мога да гарантирам, че тези резултати няма да са истински. И при тези 265 пунически войни на тези избори ще има 8650 адвокати, които ще наточат зъби да обжалват изборите.

Мислете, хора! Ако искаме да правим нещо в полза на обществото, то това е начинът. Всичко останало е да си отчитаме дейност.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Напълно съм съгласна. Както казах на предишното заседание, ние изцяло подкрепяме консорциум. Според нас няма друг начин да работим, нямаме капацитет

поотделно да направим каквото и да било. Но трябва в последния момент, след като Централната изборителна комисия приеме цялата методика и проведе собственото си обучение, трябва така да сме готови, че да може да гарантираме възможност на онези хора, които ще са наблюдатели, да могат своевременно да подават едни сигнали. И нашите наблюдатели в хода на наблюдението в един момент ще бъдат подведени от секционните изборителни комисии. Това са хора, които много пъти са били на избори, които се държат по начина, който преди малко беше описан, че те така си го правят по принцип. Те ще си организират изборите както и преди са си го правили, без значение какъв е действащият Изборен кодекс и каква е методиката. И нашите наблюдатели в един момент, подведени от силата на авторитета на някого в секционната комисия, който казва, не, това се прави еди-къде си, това е последното решение, и те самите може да не реагират. Трябва да имат възможност дали с обаждане по телефона, дали с есемес в момента, в който се случват нещата, в един щаб на всички тези, които се занимаваме с наблюдение, да подават информацията си.

Става дума за това да се вдъхва доверие, че ние сме хората, които можем да защитим гласа си. Това е нещото, което ми се струва, че е най-слабото. Не това каква те методиката на Централната изборителна комисия, не какъв е законът, ние като български граждани не вярваме, че нашият глас е защитен, че ние можем да отидем да гласуваме и нашият глас да бъде правилно отчетен. Ако ние предварително кажем, че има начин ние да защитим гласа си с този Изборен кодекс, с тези правила, в тези условия, ми се струва, че ще успеем повече, отколкото ако тръгнем предварително с притеснението, че няма да успеем.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Не те разбрах. Ние да правим информационна кампания, че можем да защитим гласа на българина, а аз говоря за извършване на насочено

наблюдение в ограничен брой секции по отношение на анализ на причини за недействителност на бюлетини. Аз не ти говоря за масово покритие на страната, говоря примерно за 130 секции. В момента не говоря за никаква разяснителна кампания и изобщо дали българинът мисли, дали ще му се защити гласът или не.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Да, прав си, говорим за различни неща. Но аз говоря за това, защото виждам как в центъра на София по същия начин се изкривява гласът, а не някъде, където хората са неграмотни. Подкрепяйки изцяло за тези неколкостотин или както каза някой на предишното заседание, че секциите, на които трябва да се обърне внимание, са хиляда, без значение дали обръщаме внимание на 130, на хиляда или каквато и да е извадката, през цялото време да работим с Централната избирателна комисия, да видим какво можем да направим заедно за тази разяснителна кампания, дали въобще може нещо да се прави заедно или всеки поотделно.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Ние сме длъжни да работим с ЦИК.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Аз имам предвид не само да вършим част от работата, която ЦИК ще призове да извършим. Но тъй като ЦИК има и бюджета и част от този бюджет е и за разяснителна кампания, да видим има ли начин и механизми част от този бюджет да бъде използван за една по-широка информираност. Вместо целият бюджет да отива за едни клипове, които вървят по националните и по-големите медии, да има и средства, отделени за нещо, което и ние като организации можем да съдействаме. Не става дума ние да получим някакви пари.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Това е нещо, което ние го говорим още от евроизборите, но тогава всички бяхме с оправданието, че нямаме време и то действително беше така. Първо, ЦИК няма бюджет, бюджетът ще бъде в Министерския съвет, когато

излезе указът, и ще видим какви суми ще дадат като перо „Разяснителна кампания”.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Една скоба. Вие нямате ли дума за бюджета или ви го дава директно Министерският съвет? В смисъл, не е ли двустранна връзката?

ТАНЯ ЦАНЕВА: Двустранна с превес на Министерския съвет. Това да не го обсъждаме сега.

По повод на казаното от Румяна, ако ще дадете тази идея за разяснителната кампания през септември месец, просто ще бъде късно за нас. Защото както знаете, дали ще е за клипове, дали ще е за листовки, дали ще е за нещо друго, ние правим обществени поръчки. Тоест нещо, което изисква време. Вашите идеи, колкото и да бъдат ценни, няма да можем да ги реализираме. Така че конкретните идеи – дали ще бъде чрез председателя, дали ще бъде до председателя с копие до ЦИК, това вие ще го решите, но го направете сега. След това ще бъде късно.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: И сега да го направим, пак никой няма да ни обърне внимание.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Не, защо? За разяснителната кампания и за някои промени, които имаше в книгата, знаеш, че това стана.

Аз четох много внимателно протокола от вашето предно заседание и видях, че вие сте говорили на тази тема, но доколкото знам, няма никакви предложения. Така че, аз наистина апелирам, ако ще правим нещо заедно, което да е одобрено, наистина трябва да има някакви писмени предложения и идеи, за да могат да влязат в Комисията. Дори и в момента да кажете, ами ние предлагаме повишаване на избирателната активност и аз като го предам на думи в Комисията, какво ще стане? Нищо.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Мога ли да обобщя и от името на Обществения съвет да оторизирам госпожа Таня

Цанева да информира задължително Централната изборителна комисия за две неща. Първо, Общественият съвет е готов да съдейства на ЦИК относно организиране и провеждане на информациона кампания за повишаване изборителната активност в идващите избори, независимо дали ще има референдум или не. Тоест ако ти информираш ЦИК, това е достатъчно основание. Ние сме готови да съдействаме при провеждането и организирането.

БОЖИДАР ВАСИЛЕВ: Думата „готови” не е точна. Имаме ли план за това? Нямаме! Ние имаме желание да участваме.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Второ. Да упълномощим госпожа Цанева да каже, че също ние имаме готовност да съдействаме на ЦИК за извършване на насочено наблюдение в около 130 секции, може и повече, които са били определени като проблемни във връзка с отчитането на недействителните бюлетини. И едно допълнение: при осигуряване на финансиране за това мероприятие.

Тук са двете неща. Ние съдействаме на Централната изборителна комисия, готови сме, помагаме, но си признаваме: нямаме финансов ресурс. Съжалявам много, това е истината. Намерете ни вие пари за това нещо.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Мога ли да кажа нещо конструктивно? Общинската администрация по места не е запозната с правилата за уседналост. Не че ЦИК има как да каже на общинската администрация какво трябва да направи, но сигурно същото ще бъде и с общинските изборителни комисии. По места отказват промяна на адреси или казват, да, ще ви променим адреса, но вие нямате право да участвате в изборите нито като кандидат, нито като изборител. Оправданията са, че трябвало постоянният и настоящият адрес да бъдат на едно и също място, което по закон, знаете, не е

така, достатъчно е алтернативно само единият адрес да бъде в населеното място.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Не е така. Гласува се само по постоянен адрес, ако искаш по настоящ адрес, трябва да подадеш заявление.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Да, да подадеш заявление, така е, но и това не го съобщават. И за кандидатирането е алтернативно – или постоянен, или настоящ.

ТАНЯ ЦАНЕВА: За кандидатирането е само по постоянен. Ние дори излязохме с едно решение за градовете с районно деление, защото беше преминал срокът. Ако приемем хипотетично, а то най-вероятно ще бъде така, изборите ще бъдат на 25 октомври, срокът вече е минал. И когато ние излязохме с това решение, беше изтекъл срокът и Комисията взе решение, че примерно в градовете с районно деление дали можеш да се кандидатираш в друг район, в който нямаш нито постоянен, нито настоящ адрес. Всъщност ние взехме това решение, за да се изясни този въпрос. Но не може да се кандидатираш по настоящ адрес. А да не говорим за това, че срокът вече е минал, защото шест месеца преди изборите е 25 април.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Ако имаш шест месеца, защо да не можеш да се кандидатираш по настоящ адрес? В чл. 357 пише „живял най-малко през последните шест месеца”. И в Допълнителните разпоредби пише, че „живял през последните шест месеца” е български гражданин, който има адресна регистрация по постоянен и настоящ адрес на територията на съответната община и кметства, български гражданин, който има постоянен и настоящ адрес в различни общини или кметства на територията на България.

ТАНЯ ЦАНЕВА: В чл. 397, ал. 1 пише „които са живели през последните шест месеца в съответното населено място”.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Да не отегчаваме цялата аудитория, но в Допълнителните разпоредби, § 1, т. 5 е обяснено, че „живял през последните шест месеца” (говорим за общинските избори) е български гражданин, който има постоянен и настоящ адрес в различни общини или кметства на територията на България.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Общинската администрация няма как да регистрира, регистрира общинската изборителна комисия. Такава още няма. Когато общинската изборителна комисия откаже, тогава вече това е въпрос за сигнал.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Алармирам, че е възможно тази некомпетентност да бъде и в общинската изборителна комисия.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Ами заинтересованите страни да си обжалват.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: И другото, което искам да кажа, е гласуването на служебно заети лица в местните избори. Досега имаше възможност членовете на секционните изборителни комисии или други служебно заети лица да имат удостоверение и да гласуват на друго място. Сега обаче е неясно как ще гласуват, какво ще правят, в изборителния списък ли ще бъдат и т.н.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: В пресата си върви и в разяснителната кампания на Централната изборителна комисия много активно в социалните мрежи (браво!) пише, че удостоверения за гласуване на друго място няма да бъдат издадени този път.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Тогава нашите наблюдатели трябва да гласуват по постоянния си адрес.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Ако иска да гласува за конкретно лице, трябва да е наблюдател в неговия си изборителен район, даже в населеното място. Това са местни

избори, така трябва да бъде. Но какво става със служебно заетите лица.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Служебно заетите лица – членове на секционни избирателни комисии, служители на МВР – си гласуват по закон.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: А уседналост?

ТАНЯ ЦАНЕВА: Още не сме написали тези решения, по простата причина че не знаем датата. Докато нямаме дата ние не можем да излезем с нито едно принципно решение, защото във всяко едно принципно решение има срокове.

ВЕСЕЛИНА КИРИЛОВА: Аз затова алармирам предварително. Защото например полицаи се оплакват, че им е нарушено избирателното право, защото са били командировани, но не могат да гласуват там, където са командировани. И то е логично, защото нямат адрес. Какво прави МВР по този въпрос и какво прави Централната избирателна комисия? Това важи за техническите лица, за членовете на секционните избирателни комисии.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Колеги, предлагам да приключим вече официалната част.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Само още един въпрос преди да приключим официалната част. Има ли други организации с интерес към машинното гласуване. Нашият интерес към машинното гласуване е, защото ние гледаме на това като една възможност за постепенно преодоляване на най-различни недъзи, споменавани при другите форми на гласуване, отчитане на резултати, особено с отчитането на преференциите, отбелязването на преференциите. Това, което все още в нашия закон е единична преференция, машинното гласуване може да даде възможност за пълно пренареждане на листите, включително машинното гласуване дава възможност за един съвсем различен изборен процес – да се гласува за лица, без значение от колко различни политически партии са кандидати.

В този смисъл ние имаме интерес да наблюдаваме машинното гласуване, което за първи път ще бъде отчитано. Досега беше експериментално, никой не се занимаваше с анализ да види резултатите, недостатъците. Това ми беше въпросът, ако може да ни информирате какво се говори в Централната изборителна комисия и докъде сме стигнали.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Какво се говори в Централната изборителна комисия трудно мога да ви информирам, но пак ви казвам, че не сме взели нито едно принципно решение към момента по причина че нямаме дата. Всичко е свързано с това. По препоръки, които имаме както на Венецианската комисия, така и на ОССЕ и ПАСЕ, е да се прави внимателно, особено сега, когато ще се отчитат бюлетините от машинното гласуване, и да не се бърза с голям брой секции. Направихме определени разговори с фирми, които правят софтуер, защото ще бъде много по-сложно, тъй като за една седмица те ще трябва нов софтуер да направят, той не може да се направи предварително. А и общинските съветници ще отпаднат, те ще бъдат избрани на първия тур, но за кметовете не се знае. Смятат, че биха могли да изработят нов софтуер. Не се знае, ако има референдум, тъй като в закона не е казано какво правим с референдум при машинното гласуване.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Законът за референдумите препраща за неуредените случаи към Изборния кодекс.

ТАНЯ ЦАНЕВА: Да, има много въпроси, които ние наистина ги обсъждаме. Нямаме окончателно решение, защото зависим и от други обстоятелства.

ТАНЯ БАЛОВА: Това ще бъдат същите секции, в които беше експерименталното машинно гласуване?

ТАНЯ ЦАНЕВА: Не, не е задължително. Не сме мислили по този въпрос, тепърва ще го обсъждаме.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Колеги, завършваме официалната част. Моля ви от тук присъстващите, на 8

септември като се съберем, говорете си с ръководствата на организациите, преценете си възможностите и кажете можем ли общо да организираме наблюдението върху сто секции относно недействителните бюлетини.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Може ли към тези 130 секции за недействителните бюлетини да допълним и определен брой секции с машинно гласуване.

ТАНЯ БАЛОВА: Това ще стане ясно, след като се вземе решение от ЦИК.

ПРЕДС. ДАНИЕЛ СТОЯНОВ: Колеги, приключихме. Закривам заседанието.

(Закрито в 15,45 ч.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Даниел Стоянов

Стенограф:

Стойка Белова